

Karoliina Riitamaa

FIKTIIVINEN MATKAOPAS

Viestinnän koulutusohjelma
Vuorovaikutteisen median suuntautumisvaihtoehto
2012

FIKTIIVINEN MATKAOPAS

Riitamaa, Karoliina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelma
Huhtikuu 2012
Ohjaaja: Iijolainen, Maarika
Sivumäärä: 39

Asiasanat: luova kirjoittaminen, matkaopas, huumori

Opinnäytetyönäni kirjoittama fiktiivinen matkaopas käsittelee kuvitteellista Gankas-kalan kylää, joka on julistautunut itsenäiseksi valtioksi. Paikkakunta sijaitsee Tampereen kupeessa ja siellä asuu varsin merkillisiä mutta kylälleen omistautuneita ihmisiä. Matkaoppaan tarkoitus oli luoda puolueeton, mutta samalla Lonely Planet -matkaoppaiden tyyliin siloiteltu kirjanen potentiaalisille matkailijoille. Itse kylän tarkoitus on myöskin hieman peilata omaa synnyinkuntaani Kangasalaa sekä suomalaisia stereotypioita.

Tämän opinnäytetyöraportin päätarkoitus on sukeltaa huumorin olemukseen ja tutkia sitä, mitä fiktiivisen matkaoppaan tekeminen vaatii. Tehdessäni matkaopasta halusin enimmäkseen testata omia kirjoittajan taitojani sekä sitä, kuinka pystyn muuntamaan itseäni miellyttävän huumorin muita miellyttävän huumoritekstin muotoon. Täten siis pyrin tarkastelemaan kirjoittamani ja kuvittamani fiktiivisen matkaoppaan sisältöä, sekä sisältöön liittyviä ratkaisuja peilaamalla niitä moniin erilaisiin lähdeteoksiin muun muassa huumorin ja matkailun saralta.

Tarkastelin erilaisia huumorin laatuja, joista löysin paljonkin yhteneväisyyksiä kirjoittamieni tekstien kanssa ja onkin mielenkiintoista nähdä teorian vitsien takana. Halusin myös tuoda mukaan näkökulmia mediasta sekä muita esimerkkejä, jotta olisi helpompi nähdä huumorin sidonnaisuus nykypäivän kulttuuriin ja sitä kautta tekeväni matkaoppaaseen.

Kirjoitin myös nykypäivän virtuaalimatkailun ideasta ja siitä, kuinka matkaoppaani ei ole vain huumoriteos, vaan että se soveltuu hyvin sellaisenaan osaksi tämän hetken matkailukulttuuria.

Tässä raportissa käyn myös lävitse koko matkaoppaan tekoprosessin, josta saa kuvan, kuinka paljon työtä se vaatii. Tällaiseen projektiin sitoutuessa on todellakin pidettävä mielessä monia asioita.

Lopuksi arvioin oman työskentelyni hyvät ja huonot puolet sekä kerron mielipiteeni valmiista matkaoppaasta.

FICTIONAL TRAVEL GUIDE

Riitamaa, Karoliina

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Media and Communications

April 2012

Supervisor: Iijolainen, Maarika

Number of pages: 39

Keywords: creative writing, travel guide, humor

The fictinal travel guide I wrote and illustrated as my thesis is about an imaginery village called Gankaskala which has declared itself as an independent state. The village is situated near Tampere and its habitants are quite extraordinary but also very dedicated to their domicile. The purpose of the travel guide was to create an impartial, yet smooth Lonely Planet style booklet for potential visitors. Gankaskala itself mirrors slightly my own birth place Kangasala and the Finnish stereotypes.

The main target of this thesis is to take a dive into the essence of humor and explore what it takes to write a fictional travel guide. As I was working on the travel guide I mostly wanted to put my own writing skills to the test and also, to see how I could transform my own sense of humor into a text form that others would enjoy reading as well. Therefore, my aim was to examine the travel guide's contents and the solutions related to them by mirroring them into many sources from the field of humor and travelling, for example.

I examined different types of humor and found lots of similarities to my own work and it was interesting to read and write about the theories behind the jokes. I also wanted to include media perspectives and other examples in order it to be easier to see the linkage between humor and today's culture and from there to the travel guide.

I also wrote about the idea of virtual travelling and how the travel guide is not just a humoristic booklet but that there is a place for it in today's travelling culture, as well.

By narrating the process of completing the travel guide step by step I wanted to show how much of work one, small booklet can be. There are many things to consider while engaging oneself into a project like this.

Finally, I reviewed the whole processes pros and cons and spoke my mind about the completed travel guide.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	PROJEKTIN MÄÄRITTELY	7
2.1	Projektin rajausta ja suunnittelu	7
2.2	Aikataulu	10
2.3	Riskit	10
3	PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT	11
3.1	Mikä naurattaa?	11
3.1.1	Parodia	14
3.1.2	Stereotypit	15
3.1.3	Satiiri	15
3.1.4	Musta huumori	17
3.1.5	Suomalainen huumori sen tekijöiden näkökulmasta	18
3.1.6	Mikä on soveliaista?	19
3.2	Pohdintoja luovasta kirjoittamisesta	22
3.3	Kuvitus	23
3.4	Virtuaalimatkailu	25
3.4.1	Matkailu television äärellä	26
3.4.2	Gankaskala virtuaalisena matkakohteena	27
4	PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET	28
5	PROJEKTIN TOTEUTUS	29
5.1	Kirjoitusprosessi	29
5.2	Viittaukset todellisuuteen	31
5.3	Kuvitus	32
5.4	Ulkoasu ja yhteistyö	35
6	PROJEKTIN ARVIOINTI	36
	LÄHTEET	38
	LIITE: GANKASKALA – FENNOSKANDIAN UNOHDETTU AARRE	

1 JOHDANTO

Huumori on vaikea laji. Tämän lausahduksen on itse kukin varmasti kuullut jossakin yhteydessä, ja esimerkiksi nykypäivän viihdeohjelmia katsellessa voi hyvin todeta tämän pitävän paikkansa. Itselleni sekä tahallinen että tahaton huumori on aina ollut olennainen osa identiteettiäni, joten pidin hyvin luonnollisena, että lähtisin luomaan jonkinlaista huumoripitoista kontekstia osana opinnäytetyötäni. Pidän itseäni hyvin kriittisenä sen suhteen, mikä minusta on huvittavaa, joten kirjoittamalla huumoriteoksen toimin näin myös itse eräänlaisena kriitikkona kustannustoimittajan sijasta.

Toinen vaikuttava tekijä oli tietenkin vuorovaikutteisen median opintoni Satakunnan ammattikorkeakoulussa. Opinnot ovat pääasiassa keskittyneet sisällöntuottamiseen kuten audiovisuaalisiin projekteihin sekä web-suunnitteluun. Myös erilaisia kirjoittamistyyliä olemme kokeilleet, mutta koen, että fiktiivinen ja luova kirjoittaminen ovat jääneet vähemmälle harjoittelulle. Itse koen sen yhdeksi vahvimista puolistani, joten päätin kokeilla kykyjäni tällä saralla myös opinnäytetyössäni. Halusin myös kehittää näitä taitojani entisestään.

Opinnäytetyöprojektini on fiktiivinen matkaopas, jonka kantava elementti on huumori. Aluksi loin mielessäni kylän, tai tarkemmin sanottuna valtion eli Gankaskalan, joka sijaitsee keskellä Suomea. Tämän kyläpahasen ympärille aloin rakentamaan matkaopasta, joka paitsi esittelisi kylää itseään, mutta josta olisi hyötyä myös turisteille.

Idea projektiin lähti pitkälti omista matkakokemuksistani sekä niistä useista matkappaista, joita on tullut selattua vuosien kuluessa. Olen aina pitänyt kirjoittamisesta ja jo pidemmän aikaan olin leikitellyt mielessäni ajatuksella kirjan kirjoittamisesta. Kun rakkaus matkustamiseen sekä into luovaan kirjoittamiseen sekä huumoriin yhdistyivät, päätin kirjoittaa lyhyehkön fiktiivisen matkaoppaan.

Matkaoppaan kohteen valinta ei ollut helppoa. Ensimmäisenä ajattelin kirjoittaa lyhyehkön matkailukirjasen kotikunnastani Kangasalasta, mutta ajatuksen muhiessa tulin siihen tulokseen, että saisin enemmän irti täysin fiktiivisestä matkakohteesta.

Niinpä loin täysin uuden paikkakunnan, jolla on aivan omat ihmeelliset tapansa, ja jopa kielensä.

Kirjoitusprosessi oli yllättävän kivuton ja jopa omasta mielestäni varsin hauskaa puuhaa. Tekstin kanssa puurtaessani mietin myös mahdollista kuvitusta ja taittoa, joka sai mieleni lentämään entistä vauhdikkaammin.

”Maailma muuttuu jatkuvasti entistä skidimmäksi, eikä pitemmälle ole enää mahdollista matkustaa” (Milonoff & Rantala 2011, 7). Matkailu on nykyään tarkoitettu kaikille, mikä näkyykin jälleen television ohjelmatarjonnassa. Kaikenlainen matkailuun liittyvä viestintä saa yleisöä, sillä matkustamisen helppous ja matkakohteiden rajattomuus kiehtovat varmasti lähes kaikkia ihmisiä. Kukapa ei olisi haaveillut ulkomaille matkustamisesta elämänsä aikana? Nykyaikana se on mahdollista myös virtuaalisesti.

Matkaoppaani voi helposti kategorioida huumorikirjallisuudeksi, mutta itse haluaisin korostaa sen muodon ja ajatuksen tulevan matkailusta. Tavoitteeni oli luoda hauska ja viihdyttävä matkaoppaita parodioiva teos, jonka sisällöstä valveutuneet lukijat voisivat löytää myös joitakin viitteitä todellisiin henkilöihin ja paikkoihin. Oppaasta voisivat nauttia siis niin matkailualan ihmiset kuin myös huumorikirjallisuuteen perehtyneet.

Esikuvanani pidin australialaisen Jet Lag -kirjasarjan ensimmäistä teosta kuvitteellisesta Molvanian valtiosta (Cilauro, Gleisner & Sitch 2004). Tämä erityisesti Lonely Planet -matkaoppaita parodioiva teos on hauskesti kirjoitettu opas Itä-Euroopassa sijaitsevasta valtiosta, jonka muun muassa hammaslääketiede on unohtanut.

2 PROJEKTIN MÄÄRITTELY

2.1 Projektin rajausta ja suunnittelu

Alusta asti pidin itsestään selvänä, että projektillani ei tulisi olemaan toimeksiantajaa enkä myöskään sellaista tulisi hankkimaan. Koin ajatuksen ahdistavaksi sekä luovutta rajoittavaksi tekijäksi, joten päätin toteuttaa projektin mahdollisimman itsenäisesti. Minua hieman mietitytti, kuinka saisin tuiki tarpeellista palautetta sekä mahdollisia ideoita, mutta tähän löysin ratkaisun lähipiiristäni. Rekrytoin muutaman ystäväni sekä vanhempani lukemaan tekstejäni sekä kommentoimaan niitä mahdollisimman kriittisesti. Valitsin tarkoituksella eri-ikäisiä ja -taustaisia ihmisiä, jotta palaute olisi mahdollisimman kattavaa.

Ajatus fiktiivisen, matkaoppaita parodioivan teoksen kirjoittamisesta kiehtoi minua pitkään ennen varsinaisen kirjoitusprosessin aloittamista. Halusin tehdä mahdollisimman yksityiskohtaisen matkaoppaan, josta olisi apua myös todellisuudessa, mikäli Gankaskalan kunta siis olisi oikeaasti olemassa. Tätä varten selasin läpi useita matkaoppaita ja -esitteitä ja kirjasin ylös niitä elementtejä, joita halusin myös omaan teokseeni sisällyttää. Lopulliseen matkaoppaaseen näistä päätyivät muun muassa ”Majoitus”, ”Yöelämä” ja ”Nähtävyydet” -osiot.

Suurena inspiraationa minulle toimi myös kotikuntani Kangasala, ja tähän liittyikin tarina. Olin työharjoittelussa Torontossa, Kanadassa puoli vuotta ja palatessani miljoonakaupungin sykkeestä 30 000 asukkaan Kangasalle tunsin koko paikkakunnan hyvin autioksi ja mitään sanomattomaksi, vaikka se ei Suomen mittakaavassa kovin pieni paikka olekaan. Aloin kehitellä päässäni jonkinlaista projektia, jossa kotikuntani olisi läsnä ja näin koko matkaopasidea sai alkunsa. Kutsuin sitä vitsikkäästi ”matkaeioppaaksi”. Tutkin Kangasalan historiaa ja nähtävyyksiä sekä sukelsin syvälle kangasalalaisuuteen ja sen tuomiin ilmiöihin, kuten siihen, miksi aina itse huomauttani esittelen olevani Tampereelta enkä Kangasalta. Tässä vaiheessa aloin kirjoittaa matkaoppaan tekstejä, jolloin olin jo päätnyt kirjoittamaan fiktiivisestä Gankaskalan kylävaltiosta, jonka turvin pystyisin irrottelemaan kunnolla. Tosin valveutunut

Kangasalaa tunteva lukija voi tekstin seasta löytää useampiakin viitteitä oikeaan Kangasalan kuntaan.

Jossakin vaiheessa huomasin, että projektista voi tehdä niin laajan kuin vain pystyy, joten päätin rajata oppaaseen vain kaikista tärkeimmät ja mielenkiintoisimmat aihealueet matkailijan näkökulmasta tarkasteltuna. Näitä ovat tietenkin perustiedot historioineen ja maantieteellisine olosuhteineen sekä matkailijalle tärkeät vinkit muun muassa majoituksesta, ruuasta sekä tapahtumista. Lisäksi päätin jo aikaisessa vaiheessa olla venyttämättä tekstiä liiaksi eli jos vitsien ja tekstin vääntö tuntuisi väkinoiselta, jättäisin kyseisen kappaleen lyhyemmäksi. Halusin kuitenkin jättää tilaa jopa hieman irrallisille tarinoille eli niin sanotuille lisäinfolaatikoille, jotka luovat matkaopasmaista tuntua sekä tarjoavat mahdollisuuden lisävitseihin.

Tapojeni mukana en tehnyt paperille ajatuskarttaa tai muuta vastaavaa, vaan pyrin pitämään suunnitelmani päässäni ja muokkaamaan niitä kirjoitusprosessin edetessä.

Kuvitusta mietin jo ennen kirjoittamisen aloittamista. Halusin ehdottomasti käyttää vain itse ottamiani kuvia ja mielellään sellaisia, joita olen napsinut reissuillani vuosien varrella. Olikin hyvin antoisaa kahlata läpi tuhansia kuvia ja miettiä, minkälainen teksti sopisi mihinkin kuvaan ja tietysti toisinpäin.

Projektin valmiiksi saattaminen merkitsi tietysti, että se pitäisi taittaa. Itse en kokenut omaavani tarpeeksi taitoja tällaiseen, joten sain hankittua taittajakseni opiskelijatoverini Anu Kaplaksen. Keskustelimme yhdessä ulkonäöstä, ja tulin siihen tulokseen, että Kaplaksella oli sama mielikuva valmiista oppaasta kuin minullakin, joten sain luottavaisin mielin antaa hänelle lähes vapaat kädet. Tosin päätimme jo taiton alkuvaiheessa, että Kaplas konsultoi minun mielipiteitäni taiton suhteen ja samoin lupauduin muokkaamaan tekstiä ja kuvia, mikäli se onnistuneen taiton kannalta olisi tarpeen.

Lopputuotteen saaminen käsiin konkreettisesti on vielä suunnittelun asteella. Olen ajatellut painattaa tuotteesta muutaman kopion ikään kuin työnäytteeksi, mutta toinen mahdollisuus on, että se julkaistaan vain Internetissä. Tällä hetkellä olen lähettänyt muutamia tarjouspyyntöjä painotaloihin, mutta prosessi on vielä kesken.

Itse näen matkaoppaani lukijan olevan kanssani samaa ikäluokkaa oleva (20-30v) nuori aikuinen, joka nauttii huumorikirjallisuudesta, mutta on kiinnostunut myös lukemaan rivien välissä olevaa tietoa. Olen pyrkinyt sisällyttämään myös piilotettua satiiria osaksi tekstejäni, jota yhteiskuntatietoinen lukija varmasti arvostaa. Toisena kohderyhmänä näkisin myös matkakirjallisuudesta kiinnostuneet lukijat, joita viehättää matkaoppaan ilmeinen linkki niin sanottuihin oikeisiin oppaisiin.

Matkaoppaan aiheena on Gankaskalan kylävaltio, jonka fiktiivinen sijaintipaikka on suunnilleen Kangasalan kunnan kohdalla Pirkanmaan maakunnassa, Suomessa. Sen naapurivaltio on Suomi ja läheisin merkittävä kaupunki Tampere.

Gankaskala on hyvin merkillinen, lähes erakkomainen itsenäiseksi julistautunut kylä, jonka asukkaat ovat hieman juroja, viinaan meneviä metsänkansalaisia. Matkaoppaan fiktiivisenä kirjoittajanaan toimii puolueeton taho, joka toivoo turistien löytävän tiensä myös Gankaskalle.

Oppaassa esitellään alkuun Gankaskalan perustietoja. Historia, poliittinen nykytilanne, kansalliselementit sekä maantieteelliset seikat tulevat tutuiksi heti ensimmäisillä sivuilla, sillä matkailijan on tärkeää tietää, mitä tapahtuu myös taustalla. Kylän eri pitäjiä on myös syytä esitellä, jotta Gankaskalaa voisi käsitellä myös yksityiskohtaisemmin sekä pintaa syvemmältä. Kansaan tutustuakseen väestörakenne sekä luonne ja ulkonäkö ovat omiaan auttamaan muodostamaan mielikuvan siitä, minkälainen vastaanotto on luvassa. Kielimuurin uhka on aina olemassa, joten Kieli-osio helpottaa matkailijaa kohtaamaan paikallisia asukkaita. Lisäksi jokainen kunnon matkailija tietää, että on kohteliasta osata ainakin yksi sana kohdemaan kieltä.

Maassa maan tavalla kuuluu sanontakin, joten ennen matkustamista tulisi aina tutustua maan tapoihin, ja on myös hyvä tarkistaa, onko olemassa mahdollisia uskonnollisia rajoitteita. Myös näistä tärkeistä seikoista voi lukea Gankaskalan matkaoppaasta. Lisäksi Kulttuuri-osio informoi kiinnostuneita muun muassa musiikki- ja teatterimahdollisuuksista, samoin kuin Urheilu-osio tyydyttänee adrenaliininnälkäisiä.

Usein matkailijoita kiehtovat myös oppaiden tarjoamat vinkit. Nähtävyydet, majointus, shoppailu, ruoka ja juoma sekä yöelämä ovat kaikki omissa kappaleissaan, ja tä-

hän päälle löytyy vielä kattava listaus koko vuoden tapahtumista. Matkaopas huipentuu hyvinkin tarpeellisiin Varo näitä sekä Hyvä tietää -osioihin.

2.2 Aikataulu

”Tärkein resurssi, jota kirjoittamisessa tarvitaan, on aika. Tarvitaan hetkiä, jolloin suunnata ajatukset tulossa olevaan tekstiin. Ja toisia hetkiä, jolloin teksti saa muotonsa. Kirjoittamisen kolmas vaihe, sanoisinko kannen alla hauduttaminen, on siitä mukavaa, että silloin aikaa ei tarvitse käyttää tekstin ääressä. Aika kuluu, teet kaikkea muuta, mutta samalla teksti kypsyy taustalla.” (Korhonen, V. 2009, 9.)

Ajallisesti halusin antaa itselleni tilaa, jotta sisältö ja niin sanotusti sen nokkeluus ei kärsisi. Tunnen itse itseni kirjoittajana, joten tiedän, että kärsin aika ajoin tyhjän paperin syndroomasta. Tällöin tekstiä on mahdotonta kirjoittaa, sillä lopputulos ei tyydytä minua eikä varmasti myös lukijaakaan. Tarvitsen myös paljon aikaa inspiraatioon ja tekstin muokkaamiseen pääni sisällä. Olen huomannut, että parhaita paikkoja keksiä jokin toimiva vitsi tai lausahdus ovat ne, joissa en ole edes ajatellut koko asiaa.

Alun perin ajattelin, että saisin opinnäytetyöni valmiiksi vuoden 2011 loppuun mennessä, mutta tätä kirjoittaessa huomaan, että aikataulu ei ole pitänyt. Matkaoppaan tekstit sain kuitenkin valmiiksi reilusti ennen joulua, mikä oli tarkoituskin. Taiton suhteen opas valmistui tammikuun lopulla, ja tämän opinnäytetyöraportin sain palautettua huhtikuussa.

2.3 Riskit

Kuten jo ylempänä mainitsin, koin ajatuksen toimeksiantajasta rajoittavaksi tekijäksi, joten päätin toteuttaa projektin itsenäisesti. Tietenkin olisi ollut hyvä saada jokin ulkopuolinen toimija, jotta olisin saanut rehellistä palautetta sekä myös mahdollisia ideoita. Myös aikataulullisesti ajatellen toimeksiantaja olisi ehkä saanut minut pysymään sovituissa päivämäärissä paremmin kuin nyt. Yksin toimiessa on helppo uppoutua omaan maailmaansa, jossa virheitä ei niin huomaakaan. Samoin aikataulusta

lipsuminen on huomattavasti helpompaa kun ei ikään kuin ole vastuussa muille kuin itsellensä.

Koen myös suurena riskinä sen, että vain minä itse koen matkaoppaan tekstit humoristiseksi ja viihdyttäväksi, mutta kukaan muu ei. Pohdin, että olenko suosinut liiaksi omanlaistani huumoria, enkä ole miettinyt lukijakunnan mieltymyksiä. ”Jos teksti on viihdyttävää, sen tulisi pystyä viihdyttämään myös laajempaa lukijakuntaa” (Korhonen, V. 2009, 46). Onko teokseni siis tarpeeksi vetovoimainen, ja onko kuvitus tarpeeksi mietittyä, jotta oppaaseen voi uppoutua myös sellainen lukija, joka ei jaa samanlaista huumorintajua kanssani? Olenko onnistunut siinä, missä kuvittelin olevani hyvä? Toisaalta taas humoristi ei halua tulla riippuvaiseksi satunnaisesti eteen osuneesta yleisöstä, vaan hän suuntaa sanansa tietylle ryhmälle (Kinnunen 1994, 126). Myös minun tuli ottaa huomioon, että matkaopasta ei ole suunnattukaan koko kansakunnalle, vaan olen tietoisesti valinnut kohderyhmän, jota uskon sen kiinnostavan.

3 PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Mikä naurattaa?

Projektia tehdessäni oli pakko pohtia ja punnita, mikä on sellaista, joka saa ihmisen nauramaan. Lähdin liikkeelle itsestäni ja omasta huumorintajustani, mutta huomasin nopeasti, että onkin yllättävän vaikea luetella, mikä minua naurattaa. Nautin objektiivisesta eli tahattomasta huumorista, mutta myös satiirista, ironiasta sekä mustasta huumorista. Mutta miten saada ihmiset nauramaan kirjallisen tuotoksen keinoin?

”Kirjailijan asema poikkeaa klovnistasta tai fyysisestä kertojasta, joilla on kuulija ja katsoja läsnä. Jos elävä vastaanottaja istuu vastapäätä, on monia keinoja sovittaa kerrottansa kuulijan mukaiseksi, punnita hänen kiinnostuksensa, seurata kuulijan innostumista tai haukottelua, arvioida hänen älykkyytensä, ilmeensä, yhteiskunnallinen asemansa, valmiutensa seurata juuri tätä esitystä. Mutta kirjailija; hänellä on nimetön ja kasvoton yleisö, saati että kirja jää tekijänsä jälkeen elääkseen kuinka kauan, ei tiedä kukaan. Kirjallista esitystä ei voi myöskään keskeyttää, vaikka näkisi selvästi,

että kuulija ei jaksakaan eikä ole kiinnostunut.” (Kinnunen 1994, 118). Tekstiä luodessa on otettava huomioon edellä mainittuja seikkoja. Kun teos on julkaistu ja pistetty jakoon, sen sisältöä ei voi enää muuttaa. Sanoilla on siis jo alusta lähtien luotava sellainen maailma ja mielikuva, että siitä aiheutuu lukijalle edes jonkinlaisia tuntemuksia. Itse en myöskään edes halunnut asettua klovnin asemaan. Halusin enemmänkin luottaa lukijan mielikuvitukseen ja tekstin luomiin mielikuviin, joita koitin avittaa kuvituksella. Pyrin kirjoittamaan sellaisen huumoriteoksen, joka saisi lukijan naurahdamaan tilanteessa kuin tilanteessa ja joka olisi helppolukuinen loppuun asti. Koen, että mielikuva syrjäytyneestä ja hieman hunningolla olevasta kansasta on jo itsessään varsin koominen ja oikeilla sanavalinnoilla se aukenee mahdollisesti myös niin sanotulle valtavirtayleisölle. Halusin myös ylläpitää samanlaista huumoria alusta loppuun asti, jolloin lukija voi heti ensimmäisten sivujen perusteella päättää, onko teos hänelle kiinnostava.

Yhtään vähempiarvoisiksi eivät jää myöskään gankaskalalaiset itse; heidän läpitunkeva mutta lämmin katseensa sekä yltiöystävällinen asenne kaikkea kiiltävää kohtaan saa turistin kuin turistin haltioihinsa. (Gankaskala – Fennoskandian unohdettu aarre)

Se, onko huumori hyvää vai huonoa, riippuu lukijasta itsestään. Yleisölle ei mielestäni saa kuitenkaan antaa liikaa painoarvoa. ”Huumorintaju viittaa sekä tekijään että vastaanottajaan, ja se merkitsee molempien kohdalla kykyä punnita, mikä on koomista sekä mikä on hyvää ja huonoa” (Kinnunen 1994, 13). Ei siis ole itsestään selvää, että samat asiat ovat koomisia kaikille. Itse en nauti juuri ollenkaan niin sanotusta alapäähuumorista. Tarkemmin sanottuna kyllä sellainenkin minua naurattaa oikeassa konseptissa, mutta jatkuvan kaksimielisyyden koen lähinnä rasittavana. Esimerkiksi koomikko Aku Hirviniemi käyttää lähes jokaisessa esityksessään paljon seksiä ja seksuaalisuuteen liittyviä, muka tahattomia vitsejä ja tuntuu kuin hän ei muuta osaisikaan. Mielestäni oikean humoristin ei tarvitse turvautua tällaiseen, vaan hän keksii vitsejä muistakin aiheista. Tosin täytyy mainita tässä, että en ole perehtynyt Hirvimiehen muuhun tuotantoon kuin mitä television parhaat katseluajat meille tuottavat.

Pelkkä synnynnäinen huumorintaju ei riitä ymmärtämään kaikkia huumorin ilmiöitä, vaan ihminen tarvitsee kokemusta, jopa koulutusta, ennakkoluulottomuutta, halua

katsella ympärilleen, uteliaisuutta tutustua uusiin asioihin, puhumattakaan lukemisesta mutta myös erityisesti ihmisten välisten vuorovaikutuksen tulkintakykyä sekä kykyä nähdä muutos. (Kinnunen 1994, 11). Ymmärrettävästi siis ihmisen huumorintaju ja se, minkä hän tulkitsee hauskaksi, riippuu ihmisestä itsestään. Voisi lähes sanoa, että huumorintaju on yhtä uniikki käsite kuin ihminen itsekin. Ajatus voi kirjailijasta ensi alkuun tuntua hyvin stressaavalta, jos pyrkimys on miellyttää kaikkia. Tämä on kuitenkin jo itsessään mahdotonta, joten huumoritajujen moninaisuus tulisi nähdä positiivisena ja vapauttavana tekijänä; yleisön mieltymyksien ei tarvitse toimia rajoittavana tekijänä luovuuden prosessissa, vaan kirjailija voi keskittyä luomaan juuri omanlaistaan tekstiä. Huumorin onnistuminen riippuu pitkälti myös lukijan omista lähtökohdista ja kirjoittajan velvollisuus onkin vain tehdä työnsä huolella ja julkaista se (Korhonen, V. 2009, 48-49).

Vaikka tekstejä kirjoitellessani jouduin aika ajoin tasapainottelemaan kohdeyleisön oletettujen mieltymysten sekä omien toiveiden välillä, uskon, että sain sisältöön sellaisen luonteen, joka ei liialti nöyristele lukijoita. Luotin omaan huumorintajuuni ja käsitysmaailmaani, ja kuten jo aiemmin totesin, yksi koko projektin pääideoista olikin kirjoittaa jotakin, joka kutittelisi juuri omia nauruhermojani ja johon itse olisin tyytyväinen.

Oppaani rakenne täyttää selvästi kaksoiskomedian tunnusmerkit. Kaksoiskomedia on kokonaisuutena komediateos, jonka sisällä on runsaasti pieniä fiktiivisiä komedioita. Tällainen kaava on hyvin tavallista kaikessa humoristisessa kirjallisuudessa. (Kinnunen 1994, 162.) Se on hyvin ymmärrettävää, sillä näin yhteen kokonaisuuteen saadaan sisällytettyä paljon pieniä, jopa toisistaan irrallisia vitsejä, jolloin se taas antaa kirjailijalle entistä paremmat eväät luoda haluamanlaistaan huumoria. Gankaskala on itsessään jo suuri vitsi, mutta sen sisällä on pieniä vitsikokonaisuuksia, jotka täydentävät toinen toisiaan. Lopputulos onkin monikerroksinen, ja lukija nauraa jokaisen pienen vitsin jälkeen (Kinnunen 1994, 165).

3.1.1 Parodia

“Parodia imitoi alkuperäistä työtä ja tekee siitä tyypillisesti ivamukaelman. Parodian tehtävä on tehdä joko alkuperäinen teos, sen tekijä tai teoksen aihe naurun, pilkan tai arvostelun kohteeksi. Parodian keskeinen elementti on sen tarve lainata toista teosta.” (Hietanen 2009, 149.)

Projektini tarkoitus oli toteuttaa humoristinen kirja, joka parodioi jo olemassa olevia, oikeita matkaoppaita. Ivailun kohteinani olivat erityisesti Lonely Planet -matkaopassarjan teokset. Nämä opukset ovat usein hyvin tekstipitoisia ja toimivia laitoksia, joista on varmasti hyötyä kaikille matkailijoille. Usein niitä lukiessa vastaan tulee kuitenkin pieniä ylilyöntejä, ja monesti kaikki paikat kehutaan maasta taivaisiin. Toisaalta sehän on matkaoppaan tarkoituskin; mainostaa matkakohdetta matkailijoille, mutta välillä tuntuu kuin missään maailman kolkassa ei olisi koskaan mitään vikaa. Gankaskalla vikaa on taas yllin kyllin, mutta olen tarkoituksellisesti pitänyt yllä hieman yliampuvan mairittelevaa sävyä, jotta parodia olisi mahdollisimman ilmeinen. Monenlaiset ylistysanat saavat tekstin tuntumaan siltä kuin ne olisivat oikeasta matkaesitteestä.

*Syntijärven lähiö tarjoaa lapsille oivallisen kasvuympäristön, jossa turvallisuus sekä estetiikka kohtaavat sointuvassa symbioosissa.
(Gankaskala – Fennoskandian unohdettu aarre)*

Tulevana viestinnän ammattilaisena minun tarvitsee tietenkin olla selvillä mahdollisista parodioinnin aiheuttamista tekijänoikeuskysymyksistä. Tekijänoikeus ei koske ideaa (Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus Ry:n www-sivut 2009), ja koska oman teokseni ulkoasu on täysin erilainen kuin esimerkiksi Lonely Planet -oppaiden tai esikuvanani pitävän Molvania -teoksen, niin tulkitsen, että en riko mitään tekijänoikeuksia. On hyvä kuitenkin ottaa huomioon tulevaisuudessa, että parodioimalla vaikkapa jotakin elokuvaa tai musiikkiteosta voi joutua haastetuksi oikeuteen tekijänoikeusrikkomuksesta.

3.1.2 Stereotypiat

Stereotypiat ovat yleistyksiä ilmiöistä tai ihmisistä, jotka on jaoteltu omiin ryhmiinsä tiettyjen piirteiden mukaan. Kansalliset ja kulttuurilliset stereotypiat ovat niitä yleisimpiä; esimerkkeinä voisi mainita juopot irlantilaiset, huonon brittiläisen ruuan sekä itsevarmat amerikkalaiset. (Forssell 2006.) Ei ole ollenkaan epätavanomaista törmätä tällaisiin yleistyksiin huumorin maailmassa, sillä usein stereotypioihin liittyy tietynlaista koomista luonnetta jo itsessään. Yleensä naurajina toimivat stereotypiaryhmän ulkopuolelle jäävät. Kumman kaa -televisiosarjassa herkuteltiin reilusti yli kolmekymppisten naisten teinimäisellä käytöksellä, kun taas Team Ahma -ohjelmassa vaihdettiin miesten ja naisten stereotyyppiset roolit keskenään, niin että miehet käyttäytyivät kuin naiset ja toisin päin. Tyypillistä huumorissa käytetyille stereotypioille on, että samalla kun yleistyksen jo itsessään naurattavat, niin niihin lisätään usein vielä parodinen vivahde. Näin vitsistä tulee paljon moniulotteisempi.

Koko matkaopas itsessään perustuu löyhästi suomalaisten stereotyyppisiin piirteisiin. Turun yliopiston tutkija Olli Löytty kertoo Tiede-lehden haastattelussa (Forssell 2006), että näihin luetellaan kuuluvan ”pelkistyneisyys, hiljaisuus, vaatimattomuus ja tietynlainen yksioikoisuus”. Gankaskalalaiset ovat kieltämättä hiljaisia oman tien kulkijoita, joita järki ei pakota. Hyödynsin stereotypioihin perustuvaa huumoria myös muutoin, joten mainintoja löytyy esimerkiksi patonkia syövästä ranskalaisista sekä homoseksuaaleista ruotsalaisista. Nämä vitsit varmasti avautuvat suomalaiselle lukijalle, sillä stereotyyppien ymmärtäminen on myös kulttuurisidonnaista.

Pääasiassa gankaskalalaiset ovat juroja oman tien kulkijoita, joita ei muun maailman meno paljoa kiinnosta. (Gankaskala – Fenno-skandian unohdettu aarre)

3.1.3 Satiiri

Sari Kivistö (2007, 9) määrittelee satiirisen teoksen artikkelissaan Satiiri kirjallisuuden lajina (Kivistö 2007, 9) asenteeltaan kriittiseksi, pilkalliseksi tai aggressiiviseksi. Satiiri on Kivistön mukaan kritiikin esittämistä naurun ja huumorin keinoin, tekemäl-

lä valitusta kohteesta naurettava. Huumori itsessään on usein hyväntuulista, kun taas satiirisessa huumorissa hyväntahtoisuus on harvinaisempaa.

Myös matkaoppaani esittelee Gankaskalaa varsin satiirisin keinoin. En ole pyrkinyt aggressiivisuuteen vaan pikemminkin hieman pilkalliseen satiiriin, joka näkyy esimerkiksi gankaskalalaisten kuvailussa juoppoina ja laiskoina varkaina. Henkilökuvaus onkin satiireissa kärjistävää, esittää Kivistö (2007, 10). Kohteen naurettavia puolia liioitellaan ivallisesti ja siinä, missä koomisessa esityksissä keskitytään fyysisiin piirteisiin, satiireissa kuvaus kärjistää henkilön heikkouksia ja paheita. Kivistö määrittelee myös ihmisen perimmäisen eläimellisyyden osoittamisen yhdeksi satiirin kestoaiheista, jota myös gankaskalalaiset ilmentävät käytöksellään, eripuraisuudellaan sekä varsin alkukantaisilla vieteillään.

Joidenkin arvioiden mukaan 45 prosenttia gankaskalalaisista saa elantonsa rikollisin keinoin ja 30 prosenttia kyläläisistä on parhailaan hyvittämässä rikoksiaan vankilassa. (Gankaskala – Fennoskandian unohdettu aarre)

Gankaskalaa kuvaavista teksteistä voi myös helposti poimia suomalaista kulttuuria kritisoivia kappaleita, sillä tarkoitukseni on ollut kirjoittaa niitä osittain pilkallisen ja liioittelevan satiirin tyyliin. Useastikin toistuvat viittaukset alkoholinkäytöstä sekä epäsosiaalisuudesta voisi tulkita satiiriseksi yhteiskuntakritiikiksi. Matkustellessani ympäri maailmaa olen moneen kertaan kuullut, kuinka suomalaiset juovat liikaa alkoholia ja kuinka me olemme hiljaisia ja juroja. Tällaiset puheet on helppo vain ohittaa, mutta kun itse olen palannut Suomeen pidemmältä matkalta, olen tehnyt täsmälleen samanlaisia havaintoja; me ryyppäämme liikaa, emmekä tervehdi naapureitamme.

Matkaoppaani on kuitenkin ennen kaikkea humoristinen ja täysin kuvitteellinen teos, joten sitä ei tulisi tulkita mitenkään kirjaimellisesti, vaan pikemminkin pilke silmäkulmassa. Itse kutsuisin omia viitteitäni suomalaiseen kulttuuriin lähinnä piiloivailuksi ja karikatyyrimaiseksi liioitteluksi sekä kuten aiemmin totesin, parodiseksi stereotypioinniksi.

3.1.4 Musta huumori

Huumoriin liittyvän koulutuksen saanut ”naurutohtori” Vesa Karvinen määrittelee mustan huumorin olevan leikinlaskua pyhille ja arvokkaille asioille. Toisaalta hän mainitsee sen myös olevan sairaalloisten ja farssielementtien rinnakkainasettelua, jonka tavoitteena on hämmentävän vaikutuksen luominen. Musta huumori on jotakin, jolla ilmaistaan modernin maailman mielettömyyttä, tunteettomuutta, ristiriitaisuutta ja julmuutta. Se on myös keino helpottaa elämää rankoissa käännepaikoissa. (Karvinen 2005, 12.)

Mustaa huumoria tulee käyttää kuitenkin huolella, sillä soveliaisuuden raja on hiuksenhieno. Täytyy myös muistaa, että myös mustalla huumorilla on sekä tekijä että vastaanottaja ja kaikki riippuu siitä, miten asiat tulkitaan. Mediapersoona Timo T.A. Mikkosen sairastuttua vakavasti tämän vaimo Nina Mikkonen kertoi eräässä haastattelussa vitsailevansa miehensä mahdollisesta sokeutumisesta ja siitä, että tämän ei sitten tarvitsisi nähdä vaimonsa rupsahtamista. Tähän kommenttiin tarttui muun muassa huumorikirjailija Juha Vuorinen, joka kutsuu blogissaan Mikkosen huumoria sairaaksi. (Vuorinen 2011.) Vuorisen mukaan Mikkosen lausahdus ei siis ollut sopiva näin vakavassa tilanteessa ja tietty raja ylittyi. Toisaalta taas musta huumori on yksi ihmisen selviytymiskeinoista, joten mitä luultavimmin Mikkonen halusi kommentillaan helpottaa omaa tilannettaan.

Itse pyrin sisällyttämään hieman myös mustan huumorin keinoja teksteihini, joten tietynlaisia mielipiteitä jakavia vitsejä sieltä löytyykin. Joku voisi tulkita esimerkiksi kuvauksen Gankaskalan hautajaismenoista leikkimiseksi arvokkaalla asialla, mutta en siltikään jaksa uskoa sen ylittävän yleisen soveliaisuuden rajoja. Täytyykin ottaa huomioon se konsepti, jossa mustaa huumoria viljellään. Gankaskalan matkaopas on muutenkin pullollaan huumoria laidasta laitaan, ja pyrin siihen, että lukija voi jo ensimmäisistä teksteistä lähtien päätellä, mitä on luvassa ja täten lopettaa lukemisen niin halutessaan.

Hautajaiset Gankaskalla ovat varsin koruton, mutta arvokas tapahtuma. Vainaja asetetaan näytteille keskelle kirkonkylää, jolloin surevilla on mahdollisuus käydä osoittamassa tälle viimeiset tervehdyksensä graffitein. Heti ripustamisesta alkaa viden päivän

surujuhla, jonka aikana kylän alkoholinkulutus nousee 78 prosenttia. Kun pahimmasta on selvitty, käy tiedeseura noutamassa ruumiin tutkimustarkoituksiin – ja myöhemmin juhlakaluksi seuran omiin pitoihin. (Gankaskala – Fennoskandian unohdettu aarre)

3.1.5 Suomalainen huumori sen tekijöiden näkökulmasta

Suomalainen huumori käsitteenä saattaa luoda monelle mielikuvan Uuno Turhapuro -elokuvista sekä Kummeli -ohjelmasta. Pohtiessani suomalaisen huumorin olemusta, huomaan, että myös minun mieleni leijailee kohti kyseisiä kotimaisen televisiokulttuurin merkkipaaluja. Meidän käsityksemme hauskasta on mielestäni hyvinkin räväkkä ja rajoja rikkova – välillä suorastaan hävytön. Huomaan myös suomalaisten harjoittavan paljon itseironista huumoria; taustalla voi olla ajatus pienestä kansakunnasta, jolla on varsin omintakeisia piirteitä. Olemme myös toki ylpeitä isänmaastamme, mutta ehkä samalla historian maalaama kuva takapajuisuudesta ja yksioikaisuudesta on jäänyt alitajuntaamme, josta nykyisin sitten ammennamme huumoriamme. Yleisö nauraa mielellään suomalaisuuden karikatyyreille, jotka kylläkin usein ovat niin pitkälle liioiteltuja, että vitsit ovat todella etäällä todellisuudesta. Arkielämässä emme juurikaan naura itsellemme, mutta meitä kyllä naurattaa, jos joku toinen on uhri. Myös tietynlainen hirtteishuumori eli jo edellä esitelty musta huumori on suomalaisille ominaista. Usein taustalla on tietoinen etäisyyden ottaminen rankkaan arkeen tai kovan ja koettelevan elämän helpottaminen huumorin avulla (Karvinen 2005, 9). Saksalainen, sittemmin suomalaistunut kirjailijatoimittaja Roman Schatz määrittelee suomalaista huumoria City-lehdessä näin: "Se on hyvin anarkistista, sille ei ole mikään pyhää. Suomalainen huumori on myös hyvin ovelaa, siinä mielessä se muistuttaa englantilaista huumoria. Parhaimmillaan suomalainen huumori on niin rutikuivaa, että se oikein narisee." (Rinne 2006.)

Pieruhuumorin ystäväksi tunnustautuva ohjaaja-kirjailija Neil Hardwick mainitsee Yleisradion Ajankohtainen ykkönen -ohjelman haastattelussa huumorin olevan mitä tahansa, mikä tapahtuu oikealle henkilölle väärään aikaan. Hänen mielestään kaikelle saa nauraa, kunhan näkökulma on oikea. Hardwick toteaa hieman surullisesti Suomen muuttuneen, joten aiemmin esimerkiksi Reinikaisen aikaan hänen oli helpompi karrikoida suomalaisia kunnioituksella ja rakkaudella. (Korhonen, S. 2011.) Suomi onkin kansainvälistynyt hurjaa vauhtia viimeiset vuosikymmenet, joten Hardwicken

kommenttiin voi helposti yhtyä. Huumoristakin on tullut globaalia ja Uuno Turhapuro tai Pekka Puupää ei niin vain aukenekaan enää uusimmille sukupolville. Tilalle ovat tulleet Duudsonit ja kaikenlaiset Youtube-videot.

Kangasalalaisen huumoriryhmä Kummelin Timo Kahilainen pohtii nykyajan suomalaista huumoria Film-o-holic.com -sivuston haastattelussa: ”Nyt on ollut tällainen aika, että on tehty vähän sofistikoituneempaa, tämmöistä hovikelpoisempaa elokuvaa ja vähän kuin realistisempaa, peruukit ja parrat on lentäneet roskeen. Tämä on tällaista aaltoliikettä. Mielestäni se on ihan terve piirre. Toisaalta ajattelen kyllä niin, että annettaisiin kaikkien kukkien kukkia. Hyvää viihdettä ei tosiaankaan ole liikaa. Hyvä nauru, kyllä se pidentää ikää.” (Rosenqvist 2006.) Kahilainenkin on siis nähnyt muutoksen huumorikentällä. Erityisesti televisio- ja elokuvahuumorin perustuukin yhä enemmän ja enemmän verbaliikkaan, vaikka toki tuttuja ja turvallisia ”hassu hattu” -komedioita vielä mahtuu joukkoon. Kirjallisuustieteessä olen taas huomannut, että meno on vain yltynyt, mikään ei todellakaan ole pyhää, kuten Schatz ylempänä totesikin. Hyvänä esimerkkinä voi mainita suosittu Juha Vuorisen romaanit, jotka perustuvat pitkälti liialliseen alkoholin käyttöön, alatyylisiin ilmaisuihin sekä vähemmistöille nauramiseen. En pyri tällä kuitenkaan mollaamaan Vuorista, sillä omasta mielestäni kirjat ovat aivan loistavia.

Kahilainen kuvailee suhtautumistaan omaan tuotantoonsa eli niin sanottuun Kummeli-huumoriin näin: ”Lähtökohtana on kuitenkin se, että meidän täytyy itse nauraa niille jutuille. Ja ehkä se on ollut, että on saatu tehdä omaa, jotkut puhuu jatkähuumorista tai bändihuumorista. Mutta se on meidän porukan huumoria, ja ollaan tehty siitä julkista.” (Rosenqvist 2006.) Tällainen asenne minkä tahansa huumoriteoksen luomiseen on varsin ihailtava. Se, istuuko teos juuri suomalaiseen huumorimaailmaan on sivuseikka, kunhan se naurattaa ensimmäisenä tekijäänsä.

3.1.6 Mikä on soveliasta?

Teoksensa julki tuovan kirjailijan olisi hyvä myös pohtia sitä, mikä on soveliasta. Periaatteessahan taiteilija, tässä tapauksessa kirjailija, nauttii niin sanotusti omista vapauksistaan ja monia tekstejä voi perustella taiteellisina valintoina. Myös sananva-

paus antaa kirjailijalle paljon siimaa sen suhteen, mitä voi kirjoittaa. Eri asia on kuitenkin se, missä menee mauttomuuden ja huumorin raja? Filosofi Platon kirjoittaa teoksessaan *Lait*, että huumorikirjailijoiden ei tulisi laskea leikkiä kenenkään ihmisen kustannuksella (Kinnunen 1994, 14-15). Yhdyn tähän mielipiteeseen, mutta tietyin varauksin. Jos ihminen on itse antautunut julkisuuteen, niin mielestäni esimerkiksi medialla on oikeus kirjoittaa hänestä humoristiseen sävyyn, kunhan siitä ei seuraa liiallista harmia itse vitsin kohteelle.

Kun nyrkkeilijä ja kansanedustaja Tony Halme kuoli, *Iltalehden* kolumnisti Kaarina Hazard kirjoitti tälle muistopuheen (Hazard 2010). Tässä jo hieman surullisenkuuluisassa kirjoituksessa Hazard kutsuu juuri edesmennyttä Halmetta muun muassa sekakäyttäjäksi, vitsiksi ja niskamakkaraksi. Kolumnistin tarkoitus oli kohdistaa tekstillään kritiikkiä median tapaan käsitellä Halmetta kuin silkkihansikkain heti kuoleman jälkeen, vaikka ennen sitä Halme oli ollut varsin vapaata riistaa julkiselle pilkanteolle. Tarkoitus oli varmaankin siis kyseenalaistaa valtamedian äkillinen puolenvaihto, mutta Hazard julkaisi kolumninsa varsin valitettavaan aikaan ja se sai valtaavan negatiivisen palauteryöpyn. Satiiriksi tarkoitettu kirjoitus rikkoi monen mielestä hyvän maun rajat ja se tuomittiin yleisesti epäonnistuneeksi. Hazard on varmasti pätevä ja yhteiskuntatietoinen kolumnisti, mutta Halmetta koskevassa kolumnissaan hän astui harhaan ainakin yleisen mielipiteen mukaan. Toisaalta taas teksti aiheutti myös runsaasti keskustelua sallitun ja kielletyn rajoista, sekä siitä, saako kuolleista kirjoittaa epämairittelevaan sävyyn.

Julkaistavaksi tarkoitetun tekstin, varsinkin parodian tai satiirin, kirjoittaminen on vaikea laji, jossa hyvän maun raja on häilyvä. Toiset ihmiset kestävät enemmän kuin toiset ja joillakin on enemmän sisälukutaitoa kuin toisilla. Kirjoittajan tulee myös pohtia tarkkaan, milloin ja missä yhteydessä teksti julkaistaan. En kuitenkaan suosi itsesensuuria missään mielessä, vaan jokaisella kirjailijalla tulisi olla tilanteentajua sekä tarpeeksi nöyryyttä olla julkaisematta mitä tahansa milloin tahansa.

Alkuun olin hieman huolissani omien tekstieni suhteen, että menenkö hyvän maun rajan yli. Koska osa viittauksista on hyvin selkeästi yhdistettävissä Kangasalaan, mietin, että mitä mieltä kangasalalaiset olisivat, jos saisivat oppaan luettavakseen. Aika nopeasti unohdin tämän ajatuksen, sillä teos on kuitenkin loppujen lopuksi lä-

hes käsinkosketeltavan fiktiivinen sisältäen paljon pelkästään keksittyjä elementtejä, joten en usko kenelläkään olevan syytä pahoittaa mieltään.

Gankaskala on ollut yhtäjaksoisessa sodassa eri osapuolien kanssa jo vuodesta 1901 lähtien. Vastustajina ovat toimineet niin Tampere, Brunein sulttaani kuin Suomen Posti. (Gankaskala – Fennoskandian unohdettu aarre)

Gankaskalan yhteydessä mainitaan myös muutamia julkisuudesta tunnettuja henkilöitä. Pohdin pitkään, että minkälainen moraalinen oikeus minulla on mainita heidät tekstissäni, osa jopa hieman epäedullisessa valossa. He ovat kuitenkin tulleet julkisuuteen omasta vapaasta tahdostaan, ja erityisesti juorumediaa seuraava saattaa arvaata perusteluni kunkin henkilön valinnalle. Mainittakoon esimerkkinä Idols -voittaja Ilkka Jääskeläinen. Kilpailun voitto toi hänelle levytyssopimuksen, mutta loppujen lopuksi musiikkiuralla oli kuitenkin lyhyet siivet – hänestä ei tullut uutta Antti Tuiskua tai Anna Abreuta, vaan hän päätyi Pikku Kakkosen säämieheksi. Itse opuksessani sijoitin Jääskeläisen asumaan taiteilijoiden lepokotiin, jossa viihtyy myös moni muu julkisesti epäonnistuneeksi leimattu. ”Kirjoittaja voi käyttää tuntemiaan henkilöitä elävinä malleina silloinkin, kun hän kirjoittaa fiktiota, joka ei millään tavalla liity näiden ihmisten elämään. Jos joku lukee tällä tavoin kirjoitettua romaania avainromaanina ja kuvittelee, että romaanin henkilöiden edesottamukset on lainattu elävän mallin elämästä, se ei ole kirjailijan vika.” (Lehtinen 2003, 124.) Onkin kiinni lukijasta, miten hän osaa yhdistää täysin fiktiivisen teoksen elävään malliin. Mitä luultavimmin hän kuittaa sen vain yhdeksi vitsiksi muiden joukossa. Todettakoon vielä tarkennukseksi, että en itse varsinaisesti halua ottaa kantaa siihen, onko Jääskeläinen epäonnistunut muutoin kuin musiikkiurallaan.

Gankaskalle perustettu yksityinen lepokoti Uraohion on toiminut jo lähes sadan vuoden ajan näiden taidesielujen lopullisena sijoituspaikkana. Muun muassa sellaiset itseilmaisun mestarit ovat viettäneet siellä aikaansa kuten taidemaalari Vincent van Gogh, kirjailija Arto Paasilinna sekä Idols-voittaja Ilkka Jääskeläinen. (Gankaskala – Fennoskandian unohdettu aarre)

3.2 Pohdintoja luovasta kirjoittamisesta

Kun puhutaan luovasta kirjoittamisesta, mieleeni tulee kuva ihmisestä kirjoittamassa paperille kaikkea, mitä mieleen tulee. Asia ei tietenkään ole näin yksinkertainen, vaikka maailmasta varmasti löytyy kirjailijoita, joiden ei ole tarvinnut opiskella kirjoittamista lainkaan. Jotta tällainen sunnuntai-kirjailija, kuten minä, pääsee alkuun, tulee ensiksi miettiä, mitä tarkoitetaan luovalla kirjoittamisella. Ainakin voi todeta, että sillä pyritään tekemään eläväistä sekä ei-tieteellistä tekstiä, jossa ei ole rajoituksia tai sääntöjä. Voisi myös sanoa, että kirjailija käyttää luovuuttaan eli kekseliäisyyttään ja verbaalisia taitojaan tekstin luomiseen. Onnistunut tarina ei siis ole vain lukemista varten, vaan sen tulee myös maistua ja haista sanavalintojen kautta. Tekstin tulee myös aiheuttaa tuntemuksia ja lukijan tulee pystyä luomaan päässään mielikuvia sisällöstä.

Omissa teksteissäni olen aina pitänyt tärkeänä etsiä muita ratkaisuja, kuin mennä siitä, mistä aita on matalin. Pidän mielekkäinä haasteina muun muassa synonyymien etsimistä sekä kiertoilmaisujen keksimistä. Luova kirjoittaminen ei tarkoita vain itse kirjoittamista, vaan siihen kuuluu paljon ajatustyötä ja myös ympäröivän maailman tarkkailua, jotka muodostavatkin itse ytimen. Matkaopasta kirjoittaessani sainkin parhaat ideat yleensä silloin, kun en niitä odottanut eli istuessani bussissa, katsellessani tylsää elokuvaa ja työskennellessäni kassaneitinä. Kun ajatus tuli päähäni tai kun sain jäsenneltyä jonkun tietyn asian hyvin mielessäni, en malttanut odottaa, että pääsisin kirjoittamaan sen ylös. Usein tekstiä tuli kuitenkin kuin itsestään ilman sen kummempaa suunnittelua tai ajattelua, ja olenkin huomannut, että tällaisella spontaanilla kirjoittamismetodilla tulee usein luotua erittäin hyvää sisältöä. Sitten taas, jos tekstiä tulee tehdä luokkahuoneessa tietyn ajan puitteissa, niin päässä ei yleensä liiku mitään. Tämä päti myös matkaoppaan kohdalla, sillä suunnittelemani aikataulun tarkarajan lähestyessä yritin kirjoittaa jotakin päivittäin, mutta nopeasti huomasin sen olevani mahdotonta. Tarvitsin selkeästi tietynlaisen hetken, jotta tekstistä tulisi hyvää. Mielestäni hyvän tarinan tulee myös olla tarpeeksi yksinkertainen, eli tarinasta täytyy löytyä se punainen lanka, joka sitoo koko tekstin yhdeksi kokonaisuudeksi. Tämä ydin voi olla hyvin yksinkertainenkin, kunhan sitä voi tarvittaessa pohtia syvemminkin. Matkaoppaassa punaisena lankana toimi ajatus eristäytyneestä ja hieman

vinksahtaneesta kylästä ja sen asukkaista. Pyrin kirjoittamaan niin, että kaikissa teksteissä olisi samanlainen tunnelma, joka kumpuaisi suoraan ydinajatuksista.

Lainatessani kirjastosta luovan kirjoittamisen oppaita tätä opinnäytetyötäni varten petyin siihen, kuinka vaikeaselkoisesti osa niistä oli kirjoitettu. Luova kirjoittaminen ei kuitenkaan ole yksinkertaista, joten siitä kirjoittaminenkaan ei varmasti ole helppoa, mutta täytyy silti todeta, että koin kirjojen selailun lähinnä lamaannuttavana tekijänä ja luovuuden poistajana kuin että niistä olisi ollut minulle apua. Luulen tämän johtuvan siitä, että kirjoittaessani haluan pitää kaikki langat käsissäni ja noudattaa tai olla noudattamatta jonkun toisen latelemia ohjeita. En kuitenkaan sano, etteikö kirjoista voisi olla hyötyä, mutta uskon myös, että ilmankin voi pärjätä aika pitkälle. Oppaiden sijaan suosittelisin mieluummin tutustumaan samankaltaisiin teksteihin, kuin mitä itse on tarkoituksena luoda. Gankaskalaa luodessani sain paljon inspiraatiota muista huumoriteoksista sekä tietenkin oikeista matkaoppaista.

3.3 Kuvitus

Kuvalla on yhtä monta viestiä kuin on lukijoitakin. Jokainen ihminen tulkitsee näkemänsä kuvan siis eri tavalla. Kuvien tulkintaan vaikuttavat niin kulttuuriset kuin yksilöllisetkin kokemukset sekä ympäröivän maailman normit. Esimerkkejä on helppo löytää joka puolelta. WC:n ovesa oleva tikku-ukko kertoo meille, onko tilat tarkoitettu naisille vai miehille. Kylttiä lukeva tulkitsee mielessään hameen feminiiniseksi elementiksi sekä housut taas maskuliiniseksi ja näin hän tietää, kummat sanitetitilat on tarkoitettu hänelle. Tässä tapauksessa kuva siis luo merkityksen, joka on sidottu yhteiskunnallisiin ja jopa maailmanlaajuisiin normeihin ja sääntöihin. Kuvan merkitys on siis toisaalta sopimuksenvarainen, mutta perustuu myös ihmisen kulttuurillisiin sidoksiin: tikku-ukkokyltti ravintolassa tarkoittaa wc-tiloja (sopimuksenvarainen) ja hame on yhtä kuin nainen ja housut yhtä kuin mies (kulttuurillinen). Yksilöllinen tulkinta on tietenkin paljon laajempaa. Mietitään esimerkkinä vaikka McDonald'sin kuuluisia kultaisia kaaria. Joillekin ne edustavat nopeaa ja edullista ruokaa,

kun taas joillekin globalisaation aiheuttamaa riistaa sekä epäterveellisyyttä. (Pulkinen 2010).

Sanat perustuvat sopimuksenvaraisiin tulkintoihin. Kun sanoo sanan ”keittiö”, ihminen tietää, että sillä tarkoitetaan tilaa, jossa tehdään ruokaa, koska näin on sovittu. Jos taas ihminen näkee kuvan keittiöstä, voi se saada hänet ajattelemaan hyvinkin erilaisia asioita, kuten vaikka kauppalistaa, vesilaskua, tilan sisustusta tai tilan omistajan taloudellista tilannetta. Kuva voi saada katsojan jopa muuttamaan olotilaansa muun muassa vastenmieliseksi tai iloiseksi. Näin ollen kuvien tulkinta on paljon epämääräisempää ja monitahoisempaa (Pulkinen 2010).

Amerikkalainen filosofi ja semiootikko Charles Peirce jakaa kuvan merkitykset kolmeen luokkaan: ikoniseen, indeksiseen ja symbolistiseen. Kuvan ikonisuus perustuu samankaltaisuuteen eli kuva muistuttaa jotakin. Kuva hymyilevästä miehestä, naisesta ja lapsesta ei itsessään välttämättä kerro mitään, mutta katsojan päässä muodostuu mielikuva perheestä. Kuvan indeksisyys perustuu syysuhteeseen tai vierekkäisyyteen. Esimerkiksi savu edustaa tulta ja lippu salossa juhlapäivää. Kuvan yksityiskohdat tuovat kuvaan uusia merkityksiä viitatessaan johonkin muuhun asiaan. Perhekuvan taustalla voi näkyä merta ja aurinkoa, jolloin tulkitsemme perheen olevan lomalla. Kuvassa olevat ihmiset ovat pukeutuneet hieman vanhanaikaisesti, joten voimme olettaa kuvan olevan vanha. Hymyt taas edustavat iloa eli matka on ilmeisesti ollut onnistunut. Katsoja voi myös kokea omia henkilökohtaisia tuntemuksia kuvaa tutkiessaan. Perhe voi muistuttaa omista sukulaisista ja meri omista lomamatkoista ja näin ollen kuva saa jälleen syvyyttä ja sen ilmekin voi muuttua. Kuvan symbolisuus perustuu sääntöihin ja sovittuihin asioihin. Se, missä kohtaa yksityisesti käytetty merkitys muuttuu yleiseksi symboliksi, on varsin vaikea määritellä. Aiemmin mainitut wc-tikku-ukot on oiva esimerkki kuvan symbolisuudesta eli sovittua kuvatulkinnaista. Perhekuvan meri, aurinko ja iloinen perhe ovat meille yhtä kuin loma eikä vähiten varmasti matkatoimistojen mainoksien vuoksi. (Peirce 1894).

Gankaskalan kuvitusta miettiessäni oli tärkeää huomioida mahdollinen lukijakunta, sillä oppaaseen päätyneet valokuvat ovat varsin kulttuurisidonnaisia. Oli myös varotettava, etten käyttäisi liialti sellaisia kuvia, joilla on vain henkilökohtainen merkitys,

sillä näin kuvitus ei avautuisi kenellekään. Tämähän oli tietenkin vaarana, sillä olen itse ottanut kaikki kuvat sellaisissa paikoissa, joissa olen ollut ja joilla on minulle henkilökohtainen merkitys. Tulkitsen siis itse kuvat varmasti eri lailla kuin muut lukijat. Tavoitteena oli siis käyttää sellaisia kuvia, joiden indeksiset, ikonistiset ja symbolistiset ominaisuudet olisivat mahdollisimman yleismaallisia ja suomalaisten kulttuurillisia kuvantulkintapiirteitä tukevia.

Totuus on kuitenkin, että emme voi oikeastaan päätellä yksittäisestä valokuvasta juuri mitään varmaa. Aiempaa perhekuvaesimerkkiä käyttäen voi sanoa, että emme voi olla varmoja, onko kyseessä lomamatka tai edes perhe. Emme voi tietää, onko hymyt aitoja vai onko kyseessä vain matkatoimiston mainoskuva. Koska halusin tietoisesti kuitenkin ohjata lukijoita tulkitsemaan kuvia hieman edes siihen suuntaan kuin olin tarkoittanut ne tulkittavan, niin päädyin käyttämään kuvatekstejä, sillä vasta kuvateksti voi avata meille sen maailman, jota sen ottaja on ajanut takaa. (Seppänen 2001, 102). Tämä ajatus on takana kaikissa Gankaskalan kuvissa. Kuvat itsessäänkin voivat olla humoristisia, mutta vasta kuviin liitetyt tekstit kertovat meille, mitä tapahtui ennen ja mitä jälkeen ja mitä tapahtuu kuvan ulkopuolella. Näin valokuvat saavatkin narratiivisen luonteensa. (Seppänen 2001, 102) Esimerkkinä voisi mainita kuvat, jotka esittävät Gankaskalan päätieta 1960- ja 2010-luvuilla. Nämä kaksi kuvaa nähtyään lukija voi muodostaa kerronnallisen kokonaisuuden, jonka välivaiheet hän kehittää mielessään: tarina on syntynyt.

3.4 Virtuaalimatkailu

Kaukana on se aika, jolloin matkailu oli tarkoitettu vain hyvin pienelle osalle maailman väestöstä. Tänä päivänä matkailu onkin monelle vuosittaista hupia. Yhdeksi nykyajan tyypilliseksi piirteeksi on kehittynyt myös mahdollisuus matkailla ilman varsinaista fyysistä matkailua. Virtuaalimatkailu tietotekniikan kehittyttyä on lyönyt itsensä läpi kaikissa medioissa. Kun 150 vuotta sitten virtuaalimatkailua harrastettiin kuvien ja kertomusten avulla, niin nykyisin siihen yhdistyy niin liikkuvaa kuvaa, tekstiä, erilaisia dokumentteja kuin puhettakin. (Kostiainen ym. 2004, 319.)

Internet on tietenkin täynnä mitä erilaisimpia virtuaalisia turistikierroksia ja matkailukohteita ja virtuaalinen matkailu voidaankin jakaa pääpiirteittäin kahteen tyyppiin: ensiksi sellaisiin, joissa tarjotaan faktatietoja ja toiseksi niihin, joiden avulla pyritään ”matkustamaan” eri kohteisiin. Jo siis lentolippujen valinta sekä ystävän Facebookin kuva-albumin selailu lasketaan virtuaalimatkailuksi. Pääosin tällainen reissaaminen on kuitenkin sellaista, jossa matkailija tutustuu johonkin tiettyyn matkakohteeseen monien eri viestintämuotojen, kuten kuvien, äänien, tekstin ja liikkuvan kuvan, kautta. (Kostiainen ym. 2004, 319-320.)

3.4.1 Matkailu television äärellä

Internetin ollessa virtuaalimatkailun suosituin muoto ei suinkaan sovi unohtaa television laajaa tarjontaa tällä saralla. Halusinkin erityisesti ottaa esille television tarjoamat virtuaalimatkailumahdollisuudet, sillä ne ovat mielestäni oivia esimerkkejä siitä, kuinka erilaista virtuaalinen matkustaminen voikaan olla yhden liikkuvan kuvaan ja ääneen perustuvan viestintämuodon sisällä.

Kotimaisina virtuaalimatkailun televisioesimerkkeinä voisi mainita maailmallakin noteeratun Madventuresin, kalastukseen nojaavan Kenraali Pancho ja pojat Pohjoiskalotilla -ohjelman sekä näyttelijä Ville Haapasalon luotsaaman Venäjän halki 30 päivässä -sarjan. Muunmaalaisista ohjelmista tulevat ensimmäisinä mieleen näyttelijä Hollywood-näyttelijän tähdittämä Tien päällä Ewan McGregor, kulinaariseikkailuista kertova Anthony Bourdain maailmalla sekä brittiläinen Holiday Showdown, jossa kaksi eri perhettä kokeilee toistensa lempimatkakohteita viikon ajan. Kun aiemmin matkailuohjelmat ehkä enemmänkin esittelivät varsin tietokirjamaisesti eri kohteita, niin nykyisin katsojat pyritään viemään yhä syvemmälle paikalliseen kulttuuriin ja tapoihin. Halutaan jakaa tietoa mitä erilaisimmista matkailutavoista: mitä syödä missäkin, miten matkustaa ilman rahaa ja miten matkustaa nukkumalla paikallisten sohvilla - kaikenlainen matkailuun liittyvä kiinnostaa nykyajan ihmisiä ja televisio tarjoaa katsojille vastineita.

Matkailuohjelman ei todellakaan siis tarvitse enää olla yhdistelmä pitkäveteistä selostusta ja videokuvaa paikallisista karnevaaleista. Riku Rantalan ja Tuomas Mi-

lonoffin ideoima ja pääosin toteuttama, jo aiemmin mainittu Madventures on hyvä esimerkki uuden ajan matkailuohjelmasta, jonka avulla katsoja pääsee myös koske-
tuksiin niin sanotun aidon maailman kanssa. Konseptikin on tarpeeksi yksinkertainen ja taustaidealtaan varsin perinteinen: pojat kiertävät ympäri maita ja mantuja rinkat selässä sekä kamera kädessä ja todella pyrkivät esittelemään katsojille kaiken sen, mitä tavallinen ”englantilaisturisti rantalomakohteessaan” ei taatusti pääse näkemään. He kertovat mielenkiintoisia faktoja, juhliivat paikallisten kanssa sekä kokeilevat parhaansa mukaan elää paikallisten tavoin. Sarjasta ei puutu huumoria tai örvellystä ja jopa kirosanoja vilisee siellä ja täällä, mutta ohjelman tunnelma on aito ja asiantunteva. Rantala ja Milonoff välittävät ympäristöstä ja ihmisistä, eivätkä he halua millään tavoin kuormittaa vierailemiaan kohteita. Tällainen matkailuohjelma on saavuttanut huiman suosion etenkin nuorten keskuudessa, jossa matkailu – ja etenkin reppu sellainen – on monelle haave ja unelma.

3.4.2 Gankaskala virtuaalisena matkakohteena

Edellä tuli jo todettua, että matkailuun liittyviä mediatuotoksia voi tehdä varsin erilaisia nykypäivänä. Itse valitsin oman matkailuesitteeni aiheeksi fiktiivisen Gankaskalan kylän. Joku voisi todeta tässä vaiheessa, että oppaalla ei ole mitään tekemistä matkailun kanssa, mutta itse olen varsin eri mieltä. Jos on koskaan selannut minkäänlaisia matkaoppaita, voin uskoa, että yhtäläisyyksiä on helppo löytää. Lisäksi matkailua harrastaneet osaavat varmasti naurahtaa selityksille muun muassa tippauskäytännöistä ja saniteettitiloista, sillä ne ovat sellaisia asioita, joita matkailija joutuu miettimään matkakohteessaan. Tällä kertaa matkakohteena on vain mielikuvituksen tuote eli jälleen uusi virtuaalinen matkakohde.

Ei myöskään kannata väheksyä paperia ja kynää virtuaalisen matkailun keinoina, sillä myös niillä pystyy helposti vaikuttamaan ihmisen mielikuvitukseen ja olotilaan. Gankaskalan matkaesitettä voisi täten myös verrata vaikkapa Aku Ankkaan. Varmasti kaikki Ankkalinnan tarinoihin tutustuneet ovat yhtä mieltä siitä, että Aku Ankka, jos joku, on matkustellut ympäri maailmaa ja samalla viihdyttänyt lukijoitaan tuhansien tuntien ajan. Sarjakuvat, ja viihde laajemminkin, ovat itse hyödyntäneet matkai-

lun suosiota tarinoissaan että samalla itse tukeneet matkailun ajatuksia. (Kostiainen ym. 2004, 222-223.) Tietyllä tavalla ajatellen myös Aku Ankan matkat ovat siis olleet sen lukijalle virtuaalimatkoja fiktiivisiin, tai ainakin fiktiivisväritteisiin paikkoihin ja täten mielikuvitushahmon seikkailuilla on ollut suora yhteys matkailun teemoihin. Näin ollen koen myös, että Gankaskalan matkaopas on itsessään hyvin tiivis osa matkailun nykypäivän virtuaalisia muotoja.

4 PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Punnitessani eri vaihtoehtoja opinnäytetyöksi tulin siihen tulokseen, että en halua toteuttaa minkäänlaista tutkimustyötä, vaan jotakin, jossa voin käyttää luovuutta ja tehdä täysin omat ratkaisuni. Koin, että minulle sopii yksilötyö, jossa voin irrotella yli rajojen välittämättä liialti muiden mielipiteistä, joten päädyin kirjoittamaan ja kuvittamaan huumoriteoksen. Pidin myös ideasta lähteä toteuttamaan jotakin täysin omaperäistä ja erilaista opinnäytetyötä. Projektin tarkoitus oli lisäksi luoda sisällöllisesti jotakin sellaista, mitä en ollut juurikaan ennen ammattikorkeakouluopintojeni puitteissa tehnyt. Halusin testata kykyjäni kirjoittajana, sillä jo ala-asteelta lähtien kirjoitustaitojani on kehuttu, mutta viime vuosina niiden ylläpitäminen on jäänyt valitettavan vähälle etenkin fiktiivisen kirjoittamisen saralla.

Kun sain idean fiktiivisestä matkaoppaasta, oli tavoitteenani toteuttaa se juuri sellaisena kuin se mielessäni oli kypsyntä. Yksi päämäärä oli oppia kirjoittamaan huumoripitoista tekstiä, jolle voisi löytyä jopa yleisöä. Eli vaikka kirjailijan ei tulekaan ajatella valmiin teoksen vastaanottoa liikaa, niin yritin silti pitää mielessäni myös mahdollisia lukijoita. Tarkoitukseni oli myös oppia yhdistämään kuvia ja kerrontaa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, niin että kumpikin osapuoli täydentäisi toisiaan.

Alun perin halusin kirjoittaa matkaoppaan todellisesta Kangasalasta, jolloin mielessäni pyöri ajatus siitä, että sitä olisi mahdollisesti voinut tarjota jollekin taholle julkaistavaksi. Gankaskalan matkaopas on tietenkin eri kastia, mutta kirjoittaessani sitä en voinut välttää ajatusta, josko jokin taho kiinnostuisi julkaisemaan myös tämänkal-

taista fiktiivistä teosta. Näin siis jossakin takaraivossa tarkoitukseni oli siis myös tuottaa julkaisukelpoista sekä tarpeeksi mielenkiintoista tekstiä. Nyt, kun projekti on jo valmis, en vieläkään täysin tyrmää ajatusta siitä, että opasta voisi kehittää lisää ja jopa tarjota jollekin julkaisutaholle.

Minua on myös aina kiehtoneet erilaiset massamediaailmiöt sekä suomalaisen median vientituotteet, kuten Madventures -matkailuohjelma. Koska olen viime vuosien aikana laittanut merkille matkailuohjelmien ja matkailuaiheisten uutisten sekä artikkelien lisääntyneen tarjonnan eli siis ylipäättään matkailun suosion jatkuvan kasvun, niin halusin jollakin tavalla luoda jotakin omanlaistani matkailuun liittyvää mediaa. Tavoitteena olisi siis yhdistää omia matkakokemuksiani sekä matkailun ominaispiirteitä kirjoittamalla matkaoppaan. Voisi jopa todeta, että Gankaskalalla haluan irvailla myös matkailun trendikkyydelle, mutta tätä en allekirjoita, sillä mielestäni matkailu todellakin avartaa kaikkien silmiä, oli se muodikasta tai ei.

5 PROJEKTIN TOTEUTUS

5.1 Kirjoitusprosessi

Projektin mielenkiintoisin ja tietysti myös työläin osuus oli tietysti tekstien luominen. Piti etsiä vastausta moneen kysymykseen: Kuinka kirjoittaa humoristisesti? Kuinka ylläpitää tekstin kiinnostavuutta niin, että lukija ei kadota mielenkiintoaan? Kuinka ylipäättään keksiä kaikki ne sanat ja muodot, joita lähdin alun perin hakemaan?

Kirjoittaminen itsessään on aina ollut minulle suhteellisen helppoa ja mielekästä puuhaa. Erityisen paljon olen aina pitänyt luovasta kirjoittamisesta, mutta ennen kirjoittamista minun piti tarkkaan pohtia, mitä kaikkea halusin Gankaskalasta kertoa. Tätä varten kahlasin läpi Kangasalasta kertovaa opusta, Kangasalan kunnan kotisivuja, matkaoppaita sekä muita tietolähteitä, joista vain olisi mahdollista saada vinkkejä ja inspiraatiota. Oikeastaan tämä prosessi jatkui koko kirjoittamisen ajan. Yhä uudelleen ja uudelleen palasin tarkistamaan faktoja, jotka sittemmin naamioin fiktiiviseksi sanaleikkien avulla.

Aivan ensimmäinen kirjoituspätkä oli vain luettelo asioista, joista halusin ehdottomasti oppaassani kertoa. Lista oli hyvin pitkälti sama kuin mikä päättyi valmiin teoksenkin sisällysluetteloksi eli siinä mainittiin muun muassa johdanto, historia, maantiede, pitäjät, väestö, ulkonäkö, kieli, kulttuuri, nähtävyydet, majoitus, shoppailu, ruoka ja juoma, yöelämä, tapahtumat sekä varo näitä ja hyvä tietää -osiot. Kirjoitusprosessin varrella listaan ilmaantui myös lisäelementtejä kuten urheilu ja poliittinen nykytilanne.

Itse varsinaisen proosan tuottaminen lähti luontevasti johdannosta. Tässä halusin määritellä, millainen kylä Gankaskala oikein onkaan ja mitä itse opas tulee lukijalle tarjoamaan. Pyrin myös määrittelemään sen tyylin, jota kaikki muut tekstit seurasivat. Alkuun ajattelin kirjoitella kappaleita siinä järjestyksessä, jossa ne myös valmiissa oppaassa olisivat, mutta pian huomasin, että tämä ei toiminut. Tarvitsin inspiraatiota kustakin aiheesta, jotta kirjoittaminen sujuisi. Niinpä päätin luoda jokaiselle eri osiolle oman tiedostonsa, ja kirjoitin aina siitä aiheesta, johon tuntui olevan ideoita. Koskaan ei kuitenkaan tiedä, mistä hyvä vitsi tulee, monet keksin esimerkiksi työmatkalla tai koiran kanssa lenkillä. Tekstien luominen olikin siis yhtä pomppimisesta aiheesta toiseen välillä takaisin palaten. Ajattelin tämän kostautuvan lopulta kappaleiden katkonaisuutena ja irrationaalisuutena, mutta yllättävän hyvin sain pidettyä kiinni siitä tyylistä, jota jo matkaoppaan johdannossa määrittelin. Näin monesta pienestä kokonaisuudesta koostuvaa kirjasta voi siis hyvinkin tarkastella myös yhtenäisenä opuksena.

Kun tekstit olivat valmiit, palasin vielä hiomaan niitä useaan kertaan. Sanat ja sanavalinnat hakivat muotoaan vielä useiden viikkojen ajan, ja osa tekstistä menikin kokonaan uusiksi. Vielä tätäkin kirjoittaessa tulee mieleen uusia hauskoja vitsejä ja kohtia, joita olisi voinut sisällyttää matkaoppaaseen.

Nyt voisi kysyä, sainko vastauksia tämän kappaleen alussa esittämiini kysymyksiin. En usko, että niihin voi vastata kukaan, mutta yritän silti. Koen, että huumori tulee minusta itsestään, ja se, onko se paperilla hauskaa, riippuu lukijan omista mieltymyksistä, eikä näin ollen ole riippuvainen itsestäni. Koska tekstini koostuu pääasiassa lyhyistä kappaleista, joissa aiheet vaihtelevat, niin luulen, että jos lukijaa miellyt-

tää teksti heti alussa, niin hän myös jaksaa lukea koko oppaan loppuun asti. Sanojen ja muotojen valinnoista en oikein voi sanoa mitään; teksti siirtyi minusta paperille kuin itsestään, joten en niitä oikein edes ehtinyt miettiä paitsi tietysti hiontavaiheessa. Toivon tietenkin, että lopputulos on onnistunut myös muiden mielestä.

5.2 Viittaukset todellisuuteen

Kangasalan kunnan Internet-sivuilla esitellään kuntaa näin: ”Kangasala on perustettu vuonna 1865. Suurin osa Kangasalan historiasta on aikakautta, josta ei löydy kirjoitettua tietoa. Vuonna 2005 perustettiin uusi Kangasala, kun kuntaliitos Sahalahden kanssa toteutui.” (Kangasalan kunnan [www-sivut](#).) Matkaopas taas luonnehtii Gankaskalaa seuraavasti: ”Gankaskala on perustettu vuonna 1865. Suurin osa kylän historiasta on aikakautta, josta ei löydy kirjoitettua tietoa. Vuonna 2005 perustettiin uusi Gankaskala, kun 20-vuotinen sota Tampereetta vastaan hävittiin kahden viikon jälkeen ja Gankaskala joutui luovuttamaan naapurikunnalleen tuottavimman pontikkatehtaansa.”

Kirjoittaessani matkaopasta halusin sisällyttää siihen mahdollisimman paljon viitteitä todellisuuteen, todellisiin tapahtumiin ja erityisesti Kangasalaan. Liikkeelle voikin lähteä jo kylän nimestä; Gankaskala ja Kangasala eivät juuri eroa toisistaan. Molempien nimien taivutus on myös epäsäännöllinen. Myös Gankaskalan historian kulku seuraa löyhästi Kangasalan historiaa. Kangasala alkoi aikoinaan muotoutua Sarsankosken juureen, kun taas Gankaskalan asuttaminen alkoi Hönönkosken seuduilta. Myös molempien paikkakuntien sijainti on täsmälleen sama eli Pirkanmaalla ja Tampereen naapurissa, ja molempia kyliä halkoo harjujono. Yhtäläisyydet eivät toki lopu tähän. Lihasulassa, Kangasalla sijaitsee Saarioisten tehdas, kun taas gankaskalalaisten lempielokuvia ovat Saarioisten mainokset. Lepokoti, automuseo ja näkötorni ovat kaikki kangasalalaisia ja gankaskalalaisia nähtävyyksiä. Räikkönen on tuttu näky Kangasalan yöelämässä ja Mika Häkkinen on kesämökki Kangasalla. Formula-tähdet ovat tunnettuja myös Gankaskalla. Myös urheiluseura Kangasalan Voitolle löytyy oma fiktiivinen vastineensa, Gankaskalan Voitto. Verikivi taas liittyy Kangasalan sekä Gankaskalan historiaan ja uskontoon.

... formulatähti Mika Häkkisen Gankaskalla sijaitsevan kesämökin ympärillä pyörivät uteliaat. Jokin vetää autourheilun suuria nimiä kylään, sillä myös Kimi Räikkönen on tuttu näky paikallisissa kapaakoissa. (Gankaskala – Fennoskandian unohdettu aarre)

Viittauksia löytyy myös Kangasalan ulkopuolelle. Gankaskalalaiset pohatat käyvät Tampereen puolella ostamassa Oltermanni-juustoa, kun taas todellisuudessa venäläiset hakevat tuota herkkua Suomesta. The Backstreet Boys -poikabändin yhden jäsenen nimi on A.J. ja näyttääkin siltä, että hän on loikannut myös gankaskalalaiseen poikabändi The Boyfriendsiin. Turun Kakola rakennettiin aikoinaan mäen päälle, sillä ajateltiin, että rikollisuus leviää tuulen mukana – gankaskalalaiset ajattelevat näin vieläkin, sillä heidän vankilansa Uusien Alkujen Temppelelinna on rakennettu kylän korkeimmalle mäennyppylälle. Entinen keihäänheittäjä Seppo Rätty kertoi joskus ajelevansa autolla valmentautuakseen kisoihin. Näin tekee myös Gankaskalla syntynyt pussihypelyn maailmanmestari. Gankaskalan kuuluisin rikollinen Leif Lindemanin elämä muistuttaa hämmästyttävästi Italian entisen pääministeri Silvio Berlusconin skandaalinkäryistä uraa.

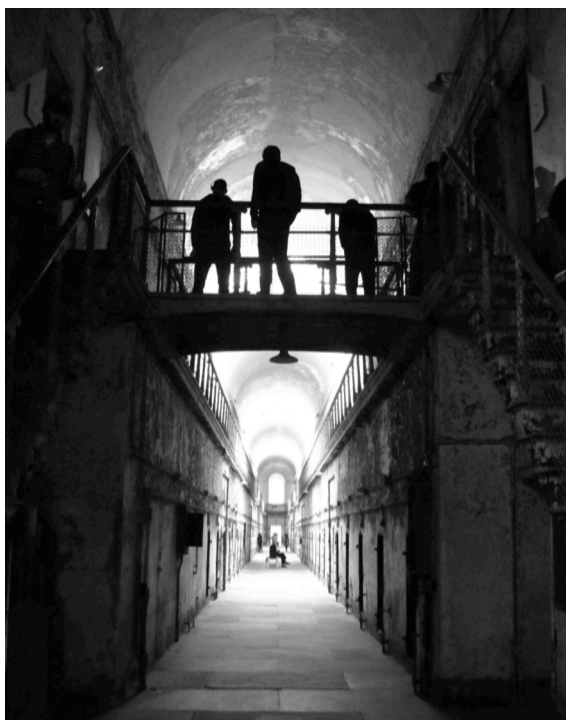
Piilottaakseen laittomat, geenimanipuloidut lasagneviljelmänsä hän päätti hakea Italian pääministeriksi ja sai murskavoiton. Oltuaan vuoden virassaan Italiassa alkoi kuulua huhuja Lindemanin valtion rahoittamista eroottisista bileistä sekä läheisistä suhteista ortodokseihin, jolloin hänet syöstiin vallasta. (Gankaskala – Fennoskandian unohdettu aarre)

Kuten huomaa, matkaopas sisältää runsaasti todellisuutta parodioivia kohtia. Osa on piilotettu tarkoituksella, kun taas osa on jätetty kaikkien huomattavaksi. Yllä on lueteltu vain osa näistä, joten lukijalle riittää yllätyksiä. Haluan mainita, että koen suurta riemastuksen tunnetta siitä, että onnistuin yhdistämään suhteellisen paljon todellisuusviittauksia täysin fiktiiviseen tekstiin. Vaikka kaikkien piilomerkitysten ei tarvitsikaan avautua kaikille, niin toivon silti, että jokainen lukija löytäisi tekstistä jotakin tosimailmaan viittaavaa.

5.3 Kuvitus

Jo ennen kirjoitusprosessin aloittamista olin päättänyt käyttää kuvituksena omia matkakuviani niin paljon kuin vain mahdollista. Mietinkin eri osioiden kuvitusta jo teks-

tejä kirjoittaessa, ja välillä mieleeni piirtyikin ihan selkeästi jokin ottamani kuva, joka sopisi täydellisesti edustamaan Gankaskalan maailmaa. Lopulliseen matkaoppaaseen päätyi lopulta kuvia muun muassa Kanadasta, Espanjasta, Belgiasta ja Yhdysvalloista (Kuva 1.).

Kuva 1. Philadelphiassa, Yhdysvalloissa sijaitseva Eastern State Penitentiary – vankila pääsi esittämään Gankaskalan suurinta vankilaa. (Kuva: Karoliina Riitamaa, *Gankaskala – Fennoskandian unohdettu helmi*)

Monet kuvista on kuitenkin otettu Kangasalla, sillä kuten edeltä on käynyt jo selville, halusin sisällyttää matkaoppaaseen mahdollisimman paljon epäsuoria, vain Kangasalaa tunteville selviä viitteitä Kangasalasta. Mahdollisia kuvauskohteita miettiessäni yritin ottaa selville, mitkä ovat Kangasalan kaikista tunnetuimpia nähtävyyksiä. Vastaan tuli sellaisia paikkoja, kuten Lepokoti, Kummeli -tv-sarjan Kylien kauppa sekä Kangasalan näkötornit, jotka kaikki päätyivät myös matkaoppaaseen (Kuva 2).

Kuva 2. Kangasalan näkötorni muuntui Gankaskalan matkaoppaassa kyläntorniksi, josta heimopäällikkö pitää silmällä kyläänsä sekä ampuu tarvittaessa laittomia maahanmuuttajia. (Kuva: Karoliin Riitamaa, Gankaskala – Fennoskandian unohdettu helmi)

Koko matkaoppaan onnistumisen kannalta oli tärkeää, että myös kuvitus oli tarkkaan mietitty. Kuvilla koko kylän sai niin sanotusti eloon, ja niihin pystyi sisällyttämään huiman määrän lisäviestejä, samoin kuin kuvateksteihinkin. Lisäksi kuvien piti ilmentää juuri sitä tunnelmaa, mitä mielessäni olin kehitellyt. Totta kai yritin pitää mielessäni myös kuvien laadullisia ja teknisiä ominaisuuksia. Täytyy kuitenkin tunnustaa, että osittain se oli hyvin vaikeaa, sillä suurimman osan kuvista olen ottanut, kuten jo mainitsin, reissuillani, jolloin koko idea matkaoppaasta ei ollut vielä edes syntynyt.

Taittovaiheen lähestyessä päätin, että kuvat edustaisivat paremmin kylää harmaasävyisinä. Syynä tähän oli muun muassa se ilmeinen seikka, että koska kuvat oli otettu ympäri maailmaa, oli niiden laatu ja muut tekijät tietysti hyvin vaihtelevia. Harmaasävyisinä kuvat luovat yhtenäisempää vaikutelmaa kuin että niissä olisi jonkin erilaisia vivahteita. Tosin tämä ei tietenkään tarkoittanut sitä, etteikö kuvissa siltikin voisi olla omia piristäviä eroavaisuuksia. Lisäksi harmaasävyiset kuvat ehkä

hieman myös korostavat Gankaskalan niin sanottua surkeutta, sillä kylänhän on tarkoituskin olla harmaa ja ankea. Ehkä tärkein syy kuvien harmaasävyisyyteen oli kuitenkin painokustannusten hinta. Koska projekti on tarkoitus painattaa, tulin siihen tulokseen tutkiessani kustannuksia, että värillinen painatus tulisi huomattavasti kalliimmaksi kuin harmaasävyinen.

Harmaasävyisyyden vuoksi kuvat piti tietenkin muokata yksitellen. Oli tärkeää tarkistaa, että kuvat eivät jäisi liian haaleiksi tai liian tummiksi ja että jokaisen kuvan resoluutio olisi painokelpoinen. Tähän vaiheeseen meni yllättävän paljon aikaa, mutta ilokseni voin todeta, että samalla tuli kerrattua kuvankäsittelyn oppeja, jotka jos osittain olivat päässeet unohtumaankin.

Kuvia valitessani tuli minun tietenkin ajatella niiden lupia. Koska kuitenkin olin itse ottanut kaikki kuvat julkisilla paikoilla ja täten minä omistan kuvien luvat, niin en nähnyt syytä, miksen olisi niitä voinut liittää opinnäytetyöhöni. Tämän lisäksi tietenkin kysyin luvan niiltä muutamalta ystävältäni, joiden kasvoja halusin käyttää työssäni.

5.4 Ulkoasu ja yhteistyö

Itselläni ei ollut tarvittavia taitoja alkaa taivuttamaan matkaopasta sellaiseen muotoon, että se näyttäisi ammattimaiselta ja siistiltä eli siis ikään kuin oikealta matkaoppaalta tai -esitteeltä. Niinpä aloin punnita eri vaihtoehtoja, kuten verkkojulkaisemista blogin muodossa. Onnekseni opiskelijakaverini Anu Kaplas etsi kuitenkin samoihin aikoihin projektia graafisen suunnittelun opintojaksolleen, niinpä hän päätyi suunnittelemaan ja toteuttamaan matkaoppaan ulkoasun.

Yhteistyö Kaplaksen kanssa toimi moitteettomasti. Vaikka asuimmekin eri paikkakunnilla, se ei estänyt meitä pitämästä tiiviisti yhteyttä ja kommentoimasta molempien ideoita ulkoasun suhteen. Kaplas oli varsin tunnollinen ja halusi kuulla mielipiteeni toteutusprosessin jokaisessa vaiheessa ja tämä sopi minulle paremmin kuin hyvin, vaikka painotinkin hänelle, että ulkoasun suhteen hänellä olisi vapaat kädet.

Pidimme ensimmäisen tapaamisen Porissa marraskuussa 2011, jolloin olin saanut suurimman osan teksteistä kirjoitettua. Tässä vaiheessa minulla ei ollut oikein kunnollista ideaa siitä, millainen lopputulos tulisi olemaan, paitsi, että sen tulisi jollakin tavalla matkia jo olemassa olevien matkaoppaiden tai -esitteiden ulkoasua. Kaplas olikin käynyt matkailutoimistossa hakemassa esitteitä muun muassa Porista, ja näitä selaillen alkoi Gankaskala-oppaan ilme muotoutua mieliimme. Päätimme heti alussa, että yrittäisimme kommunikoida mahdollisimman paljon sähköpostin välityksellä, jotta voisimme välttää turhaa matkustamista. Sovimme myös, että 30. tammikuuta oppaan tulisi olla valmis. Näillä eväillä lähdimme molemmat hiomaan omia osuuksiamme; minä tekstejä ja kuvia, Kaplas ulkoasua.

Kun Kaplas oli ehtinyt toteuttaa muutaman ensimmäisen aukeaman, hän lähetti ne minulle kommentoitavaksi. Tällaista työtapaa jatkettiin sivu sivulta, kunnes koko opas näytti suhteellisen valmiilta. Tapasimme vielä kerran Porissa tammikuun puolivälissä, jolloin viimeistelimme koko projektin valmiiksi. Tässä vaiheessa päädyimme painokustannusten vuoksi tekemään koko oppaan harmaasävyisenä.

Matkan varrella jouduimme tekemään muutamia kompromisseja puolin ja toisin. Olimme kuitenkin molemmat tietoisia siitä mahdollisuudesta, että materiaalia joudutaan karsimaan tai ulkoasua joudutaan muokkaamaan, joten muutokset eivät tulleet yllätyksenä kummallekaan.

Lopputulos tyydytti meitä molempia suuresti, mikä ei olisi voinut olla mahdollista ilman jatkuvaa yhteydenpitoa. Oppaasta tuli selkeä, jopa hieman pelkistetty, mutta juuri tarpeeksi ammattimaisen näköinen, että sitä voisi luulla oikeaksi esitteeksi. Ulkoasun ja Gankaskalan välillä on näin hienoinen ristiriita, joka jo itsessään luo koko esitteelle humoristisen kaiun. Gankaskalan matkaoppaan ilmeestä ja sisällöstä voikin todeta, että työ on todellakin tekijöidensä summa.

6 PROJEKTIN ARVIOINTI

Kaiken kaikkiaan olen hyvin tyytyväinen projektiini. Muistan, kuinka alussa ajattelin urakan olevan varsin työläs, oikeastaan loppumaton, niin iloisesti voin nyt todeta, että koin koko työstämisprosessin varsin mielekkääksi. Koen onnistuneeni hyvin tekstin sisällön ja huumoripitoisuuden suhteen. Kun luen matkaopasta itse, myös minua alkaa naurattaa. Tämä tietenkin on merkki siitä, että saavutin tavoitteeni luoda juuri sellaista sisältöä, joka sopii omaan huumorintajuuni. Olen myös tyytyväinen, että pääsin kunnolla irrottelemaan ja leikkimään sanoilla ja näin laittamaan kirjoitustaitoni koetuksella.

Suurimman epäonnistumisen koin aikataulutuksen suhteen. Kuvittelin alun perin saavani oppaan valmiiksi hyvissä ajoin ennen joulua, mutta koska minulle ei ollut toimeksiantajaa tai muutakaan niin sanottua valvovaa silmää, niinpä pidin välillä päivienkin verran kirjoitustaukoa. Tämä siis tietenkin kostautua siten, että opas tuli valmiiksi vasta tammikuun lopussa. Itse tekstit kyllä olivat tehty jo ennen joulua, mutta ulkoasuprojekti venyi loppujen lopuksi tammikuun puoleen väliin asti.

Toinen seikka, jonka koen pienenä epäonnistumisena, on, että en ole tätä raporttia palauttaessani vielä ehtinyt etsiä oppaalle sopivaa painatuspaikkaa. Olen kyllä lähettänyt muutamia tarjouspyyntöjä, mutta loppupeleissä olen ollut asian suhteen turhanakin passiivinen. Kuitenkin haluan työn ehdottomasti painattaa, joten aion jatkaa painopaikan etsintää mahdollisimman pian.

Uskon, että projektista on minulle hyötyä tulevaisuudessa, sillä minua kiinnostaa mahdollisuus työskennellä käsikirjoittajana tai copywriterina. Kirjoittamani matkaopashan on oiva esimerkki siitä, minkälaiseen kielelliseen ilmaisuun pystyn.

LÄHTEET

Cilauro, S., Gleisner, T. & Sitch, R. 2004. Molvania: A Land Untouched by Modern Dentistry. Woodstock & New York : The OVERLOOK Press.,

Forssell, J. 2006. Kansalliset stereotyypit saavat kyytiä. Tiede-lehti 4.1.2006. Viitattu 18.1.2012. <http://www.tiede.fi/artikkeli>.,

Hazard, K. 2010. Ludvig Borga. Iltalehti 13.1.2010. Viitattu 18.1.2012. <http://www.iltalehti.fi/kolumnistit>.,

Hietanen, H. 2009. Pelleily sallittu? – Parodia tekijänoikeuden rajoituksena. Defensor Legis 1, 149. Viitattu 15.1.2012. <http://www.asianajajat.fi>.,

Kangasalan kunnan www-sivut. Viitattu 19.1.2012. <http://www.kangasala.fi>.,

Karvinen, V. 2005. Naurua peloille – musta huumori arjen valopilkkuna. Tampere: Leikkimieli-kustannus.,

Kinnunen, A. 1994. Huumorin ja koomisen keskeneräinen kysymys. Juva; WSOY.,

Kivistö, S. 2007. Satiiri kirjallisuuden lajina. Teoksessa S. Kivistö (toim.) Satiiri – Johdatus lajin historian ja teoriaan. Helsinki: Yliopistopaino, 9-26.,

Korhonen, S. 2011. Ajankohtainen ykkönen: Neil Hardwick ja suomalainen huumori 8.9.2011. Radio-ohjelma. Viitattu 19.1.2012.,

Korhonen, V. 2009. Hyvä, parempi, valmis – Eli miten kirjoittaa se loppuun asti. Nordestedt: Muruja-kustannus / Isukirjat.,

Kostiainen A., Ahtola J., Koivunen L., Korpela K. & Syrjämaa, T. 2004. Matkailijan ihmeellinen maailma: Matkailun historia vanhalta ajalta omaan aikaamme. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.,

Lehtinen, T. 2003. Sanojen avaruus – Luovan kirjoittamisen opas. Jyväskylä; Kirjapaja Oy.,

Milonoff, T. & Rantala, R. 2011. Mad World Seikkailijan Atlas. Helsinki: Johnny Kniga.,

Peirce, C. 1894. How to Reason: A Critick of Arguments - What is a sign? Suom. Bergman, M. & Paavola, S. Helsingin yliopiston www-sivut. Viitattu 18.2.2012. Saatavissa <http://www.helsinki.fi/science/commens/papers/merkki.html>.,

Pulkkinen, J. ‘Johdattelua taidekasvatuksen poluille’. Jouko Pulkkisen blogi. 4.5.2010. Viitattu 18.2.2012. <http://pullinen.wordpress.com/>.,

Rinne, J. 2006. Roman Schatz. City-lehti 10/2006. Viitattu 19.1.2012. <http://www.city.fi/artikkeli>.,

Rosenqvist, J. Hyvä nauru, kyllä se pidentää ikää. Film-o-holic.com 16.2.2006. Viitattu 19.1.2012. <http://www.film-o-holic.com/haastattelut/>,

Seppänen, J. 2001. Valokuvaa ei ole. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Musta taide.,

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus Ry:n www-sivut. Viitattu 15.1.2012. <http://www.antipiracy.fi/>,

Vuorinen, J. 'Ken leikkiin ryhtyy'. Juha Vuorisen blogi. 13.10.2011. Viitattu 19.1.2012. <http://blogit.iltalehti.fi/juha-vuorinen/2011/10/13/ken-leikkiin-ryhtyy/?ref=es>.